

DREPTUL LA DEMNITATE ÎN CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE ALE UNIUNI EUROPENE

Prence MIRGEN *

ABSTRACT: *This paper presents an analysis of the principle of human dignity. "Dignity" is entitled the first chapter of the Charter of Fundamental Rights, the Charter in early stage have a declarative existence (European Union member states and EU institutions were not bound by its provisions, although it was made as such as was required).*

The inclusion of the Charter in the Lisbon Treaty and its entry into force on 1 December 2009, cause the full legal effect. Human dignity is provided in two important pillars of Europe: The European Convention on Human Rights and the Charter of Fundamental Rights of the European Union.

This topic of interest to states aspiring to join the European Union, the Charter is incorporated in the Treaty of Lisbon, when the non-Member State will have state of the EU Lisbon Treaty will be applied in them. Charter of Fundamental Rights provides new rights? European Convention on Human Rights has a lower effect compared with the European Union's Charter of Fundamental Rights? The article presents a comparison of the dignity principle in the Charter of Fundamental Rights and European Convention on Human Rights.

KEYWORDS: *Dignity, fundamental rights, the Charter, the European Union, the European Convention on Human Rights.*

JEL CLASSIFICATION: *K 00, K 36*

Drepturile fundamentale ale omului au reprezentat obiective majore ale Comunităților europene încă de la constituirea acestora. Tratatelor comunitare constitutive nu au conținut inițial o enumerare a drepturilor fundamentale ale omului, ele completându-se în acest scop cu prevederile adoptate în cadrul Consiliului Europei. Din acest punct de vedere, la nivel comunitar au apărut unele probleme legate de determinarea conținutului acestor drepturi și a justificării lor ca suport al hotărârilor Curții. Din aceste considerente, Curtea

*Avocat , member de Barreau de Tirana/ALBANIE, doctorant, Faculte de Droit de l'Université "Alexandru Ioan Cuza", Iași, ROUMANIE.

a statuat că drepturile fundamentale ale omului fac parte integrantă din principiile generale, cărora ea le asigură respectarea.

În cea ce privește respectarea drepturilor fundamentale ale omului, Curtea a ținut seama de faptul că acestea au un dublu fundament: pe de o parte tratatele instituite în acest domeniu între state, precum și prevederile constituționale ale statelor membre. Din acest punct de vedere apare o problemă de dificultate pentru Curte, care în cazul dispozițiilor de natură comunitară, are un câmp de acțiune restrâns față de cel al reglementărilor naționale¹.

Tratatul de la Maastricht, în art. F(6) par 2, preia ceea ce s-a confirmat în activitatea Curții ca fiind elemente esențiale ale aplicării normelor juridice comunitare sau naționale, precizând că sunt recunoscute și respectate atât drepturile fundamentale prevăzute în Convenția Europeană a Drepturilor Omului, cât și cele care rezultă din tradițiile constituționale comune ale statelor membre, precum și principiile generale ale dreptului comunitar².

O întrebare care a apărut este dacă acordurile privind drepturile omului la care toate statele membre sunt parte ar trebui privite ca reprezentând doar cel mai mic numitor comun (o podea), dincolo de care CEJ este liberă să dezvolte standarde UE mult mai înalte de protecție sau ar trebui privite ca reprezentând singurul standard comun statelor membre și prin urmare cel mai înalt standard (plafonul) din care pot fi derivate principiile generale ale UE?

În orice caz, în legătură cu CEDO pare să fie unanim acceptat că aceasta reprezintă o podea și nu un plafon și că în timp ce nivelul de protecție a drepturilor nu ar trebui să scadă sub cel asigurat de prevederile Convenției, dreptul UE poate prevedea o protecție extinsă. Acesta este punctul de vedere care a prevalat cu ocazia redactării Cartei Drepturilor Fundamentale a UE³.

Mai controversată a fost practica UE din anii recentți în legătură cu alte instrumente ale Consiliului Europei privind drepturile omului, cum ar fi Convenția privind acțiunea împotriva traficului de ființe umane, în care UE a insistat să se includă o „clauză de deconectare” care prevede că UE și statele membre, în raporturile dintre ele, vor aplica regulile dreptului UE cu privire la traficul de persoane, și nu prevederile noii Convenții. Această practică a fost criticată pentru subminarea aplicării convențiilor privind drepturile omului de acest tip față de UE și statele sale membre și pentru că ar putea permite eventual aplicarea în locul lor unor standarde mai reduse privind drepturile omului - sub podeaua fixată de instrumentul Consiliului Europei⁴.

Prima și cea mai importantă dintre evoluțiile recente în drepturile omului a constituit-o aprobarea Cartei Drepturilor Fundamentale a UE în cadrul Consiliului de la Nisa din anul 2000.

Semnificația Cartei rezultă din consolidarea diferitelor principii prezente în dreptul național și dreptul internațional într-un singur document⁵.

¹ Nicoleta Diaconu, *Dreptul Uniunii Europene*, Editura Lumina Lex, București, 2008, p.77-78.

² *Ibidem*, p.78.

³ Paul Craig, Grainne de Burca, *Dreptul Uniunii Europene. Comentarii, jurisprudență și doctrină*. Tradus de Georgina Marcovschi, serie coordonată de Beatrice Andreșean Grigoriu și Tudorel Ștefan, Editura Hamangiu, 2009, p.483.

⁴ *Ibidem*, P.484

⁵ Zoltan Horvath, *Handbook on the European Union*, Editura Hvg- Orac, Budapest, 2007, p.238.

O doua evoluție instituțională recentă semnificativă a fost crearea unei rețele a UE de experți independenți pentru drepturile omului. Aceasta a fost înființată de Comisie la solicitarea Parlamentului European în 2002, inițial cu scopul de a asista parlamentul la evaluarea modului de implementare de către UE și statele membre a diferitelor drepturi cuprinse în Cartă. În plus față de publicarea rapoartelor anuale cu privire la respectarea acestor drepturi de către UE și statele membre, inclusiv a rapoartelor tematice pe un anumit subiect selectat, rețeaua a publicat diferite alte rapoarte și avize detaliate cu privire la anumite probleme, din proprie inițiativă, precum și la cererea Comisiei, alături de un comentariu foarte lung referitor la Carta Drepturilor Fundamentale.

În al treilea rând, în 2007 a fost înființată o Agenție pentru drepturile fundamentale a UE, care să înglobeze și să înlocuiască Centrul european de monitorizare a rasismului și xenofobiei, deja existent din 1997. Deși au existat unele controverse în timpul dezbaterii care a precedat înființarea agenției, referitoare la competențele pe care aceasta ar trebui să le aibă și mai ales dacă acestea ar trebui să cuprindă monitorizarea statelor membre în sensul articolului 7 TUE, mandatul său acoperă doar colectarea de informații, formularea de avize, evidențierea bunelor practici și publicarea de rapoarte tematice. Rămâne de văzut care va fi relația Agenției cu Rețeaua experților independenți pentru drepturile omului și dacă Rețeaua cu rolul mai cuprinzător de monitorizare pe care și l-a făurit va fi înființată cu titlu permanent.

În sfârșit, ca urmare a unei inițiative instituționale orientate spre exterior, Consiliul European din 2004 a anunțat crearea unei noi funcții de „reprezentant personal privind drepturile omului pe lângă secretarul general al Consiliului și înaltul reprezentant PESC”⁶.

La întâlnirea din Cologne, Germania în iunie 1999 liderii europeni au spus clar de ce o declarație a drepturilor este importantă. La nivelul dezvoltării Uniunii Europene drepturile fundamentale aplicate la nivel unional trebuie consolidate într-o Cartă ca să fie mai evidente.

Obiectivul primar al Cartei este punerea în evidență a drepturilor fundamentale. Textul nu stabilește noi drepturi, dar assemblează drepturile existente care se regăseau în diferite surse reglementate în mod singular. Aceste surse includ Convenția europeană a drepturilor omului și diferite alte convenții internaționale elaborate de Consiliul Europei, Națiunile Unite, Organizația Internațională a Muncii. Carta nu obligă statele membre să modifice constituțiile, ambele au propriul rol și nici nu trebuie să fie vreo suprapunere între ele.

Carta nu concurează cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Convenția are în spate un corp cu legi care ar fi absurd să se pună în discuție. De aceea art. 52, alin.3 clarifică această problemă și prevede obligația Cartei de a respecta Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Protocoalele și hotărârile pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Parlamentul, Consiliul și Comisia au semnat și proclamat Carta la 7 decembrie 2000 la Nice.

Carta a fost redactată ca și cum ar fi fost obligatorie, problema statutului juridic a fost lăsată să fie decisă în cadrul procesului politic care a urmat declarațiilor Consiliului European de la Laeken. Ea a fost inclusă în Tratatul Insiituind o Constituție pentru Europa din 2004, acesta nu a intrat în vigoare și situația a rămas incertă până la semnarea din 13 decembrie 2007 la Lisabona textul unui nou tratat de reformă, modificând Tratatul privin

⁶Paul Craig, Grainne de Burca. *Dreptul Uniunii Europene. Comentarii, jurisprudență și doctrină*. Tradus de Georgina Marcovschi, serie coordonată de Beatrice Andreșean Grigoriu și Tudorel Ștefan, Editura Hamangiu, Cluj Napoca, 2009, p.507.

Uniunea Europeană și Tratatul privind instituirea Comunității Europene, denumit acum Tratatul privind funcționarea Uniunii. Europa a ales o nouă cale în vederea consolidării și reformării, pentru a face față noii configurări de 27 de state, abandonând proiectul constituțional⁷, Tratatul de la Lisabona a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009. Carta nu i se aplică Angliei, Poloniei și Cehiei.

Prin includerea Cartei în Tratatul de la Lisabona, domeniul respectiv capătă o forță juridică deplină⁸.

Scopul Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene poate fi configurat din ansamblul reglementărilor cuprinse de acestea⁹.

Conștientă de patrimoniul său spiritual și moral, Uniunea se întemeiază pe valorile indivizibile și universale ale demnității umane, libertății, egalității și solidarității; Uniunea se sprijină pe principiul democrației și pe principiul statului de drept¹⁰.

Tratatul de la Lisabona pune bazele privind aderarea Uniunii la Convenția Europeană a Drepturilor Omului prin modificarea art.6 alin.2 din TUE.

Principala diferență practică care s-ar putea observa ca urmare a aderării a Uniunii la CEDO ar fi că instituțiile UE vor fi supuse controlului juridic al Curții Europene a Drepturilor Omului și Curtea Europeană de Justiție nu ar mai fi instanța definitivă al legalității acțiunii UE despre care s-ar susține că ar încălca drepturile omului.

Ținând cont de importanța demnității Cartea Drepturilor Fundamentale sancționează în capitol I demnitatea.

Art.1 sancționează că demnitatea umană este inviolabilă. Ea trebuie respectată și protejată.

Demnitatea umană nu este numai un drept fundamental dar constituie el însuși baza reală a drepturilor fundamentale. Toate drepturile prevăzute de Cartă trebuie folosite în concordanță cu demnitatea persoanei umane pentru că demnitatea umană este baza drepturilor fundamentale. Trebuie respectat chiar și atunci când un drept este restricționat. Dreptul la demnitatea umană recunoaște în mod intrinsec valoarea egală a ființelor umane. Fiecare ființă umană are o valoare, independent de statutul social sau productivitatea economică. Egalitatea de valoare presupune că această valoare este la fel la toate ființele umane, indiferent de sex, rasă, etnie, origină socială, vârstă, dezabilitate etc.

Principiul respectării demnității umane a fost la baza elaborării tuturor instrumentelor naționale și internaționale cu privire la drepturile omului, ca parte a preambulei sau a unui obiectiv. De exemplu Declarația Universală a Drepturilor Omului prevede în preambulul ei că „Dreptul la demnitate este inerent, egal, inalienabil pentru toți membrii societății”. Carta în schimb este una dintre textele care consacră principiul demnității în primul articol al ei.

Sunt considerate violare a demnității umane:

Tortura

⁷ Sergiu Gherghina, George Jigău, ș.a., Tratatul de la Lisabona: UE Către Reformă Instituțională, Editura Dacia, Cluj Napoca, 2008, p.243.

⁸ Flore Pop, Sergiu Gherghina, George Jigău, Uniunea Europeană: Drept, instituții și politici comunitare, Editura Argonaut, 2009, p.110.

⁹ Ioan Deleanu, Instituții și proceduri constituționale în dreptul român și dreptul comparat, Editura C.H.Beck, București, 2006, p.296.

¹⁰ Marian Voicu, Politicile Comunitare în Constituția Uniunii Europene, Editura Lumina Lex, București, 2005, p.68.

Tratamente inumane și degradante

Pedeapsa inumană

Discriminarea pe baza sexului, rasei, originii sociale, religiei etc.

Încălțări flagrante ale drepturilor fundamentale

Detenție extrajudiciară

În multe domenii este acceptat faptul că anumite situații sunt de natură să încalce demnitatea umană, și protecția juridică nu poate fi întotdeauna la dispoziția persoanelor în cauză. Cum este cazul domeniului sănătății ex. boliile incurabile, internarea psihiatrică, în cazul sărăciei dreptul persoanei de a avea locuință, tratamentul străinilor ilegali al căror status nu a fost încă clarificat, condițiilor închisorii, cum este cazul relației mamă-copil.

Art.2 Orice persoană are dreptul la viață. Nimeni nu poate fi condamnat la pedeapsa cu moartea și nici să fie executat.

Cesare Beccaria a fost unul dintre primii autori care a cerut încă din 1764 abolirea pedepsei cu moartea. El a cerut menținerea pedepsei cu moartea pentru crime politice în timpul revoltelor, susținerea lui Beccaria pentru menținerea pedepsei cu moartea în aceste situații se datorează și regimului politic care era în acea perioadă¹¹.

Paragraful 1 din acest articol este bazat din prima propoziție al art.2 alin.1 CEDO, care prevede „că dreptul la viață al oricărei persoane este protejat de lege”.

Art.2 alin 2 din CEDO ,care se referă la pedeapsa cu moartea a fost înlocuit cu intrarea în vigoare a articolului 1 din Protocolul Nr.6 care sancționează că: pedeapsa cu moartea va fi abolită, nimeni nu poate să fie condamnat la pedeapsa cu moartea și nici să fie executat. Art. 2 alin. 2 din Cartă este bazat din această prevedere. Ambele prevederi corespund articolului din Convenție și Protocol. Ei au același înțeles și scop în concordanță cu art. 53 alin. 3 care prevede: Carta conține drepturi care corespund drepturilor garantate de Convenția europeană, înțelesul și scopul acestora urmând a fi același, adică cel stabilit din jurisprudența Curții Europene¹². Ingerințele impuse de CEDO trebuie înțelese că sunt în conformitate și cu Carta:

a) Potrivit art. 2 alin.2 din CEDO, moartea nu este considerată ca fiind cauzată prin încălcarea acestui articol în cazurile în care aceasta ar rezulta dintr-o recurgere absolut necesară la forță:

- pentru a asigura apărarea oricărei persoane împotriva violenței ilegale;

- pentru a efectua o arestare legală sau pentru a împiedica evadarea unei persoane legal deținute;

- pentru a reprima, conform legii, tulburării violente sau o insurecție.

b) Art.2 din Protocolul Nr.6 CEDO prevede că: Un stat poate să prevadă în legislația sa pedeapsa cu moartea pentru acte săvârșite în timp de război sau de pericol iminent de război; o asemenea pedeapsă nu va fi aplicată decât în cazurile prevăzute de această legislație și conform dispozițiilor sale.

Dreptul la viață este baza drepturilor fundamentale. Acest drept nu protejează viața în mod absolut. Este legal să omori pe cineva în legitimă apărare. Este unul dintre drepturile din care nu se poate deroga din timp de război și nici din stare de urgență așa cum a fost

¹¹ Pierre Bouzat, Jean Pinatel, Traite de droit penal et de criminologie, Librairie Dalloz, Paris, 1963, p.40-41.

¹² Mihail Udriou, Ovidiu Predescu, Convenția europeană a drepturilor omului și procesul penal român, Editura C.H.Beck, București, 2008, p.44.

recunoscut din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Convenția pentru Drepturile Civile și Politice.

Dreptul la viață înseamnă că statul are obligația să protejeze viața. Statul are libertatea să îndeplinească această obligație, el trebuie să protejeze viața din omoruri și din ucideri din culpă ilegală, prevăzând pedepse pentru încălcarea acestui drept. Obligația statului să protejeze viața prin lege include și obligația ca legea să fie în vigoare în mod corespunzător. Ex, statul are obligația să ia măsuri rezonabile prevăzând condițiile când acționează polițiștii în timpul arestului sau a revoltei. În cazul morților suspecte statul trebuie să desfășoare o anchetă pentru a elucida cauzele și să înceapă urmărirea penală, această obligație poate fi extinsă și la investigarea dispariției persoanelor în circumstanțe suspecte și înființarea unui organism independent care să se ocupe cu acestea. Dreptul statului nu este limitat doar la urmărirea infracțiunilor împotriva vieții, în anumite circumstanțe aceasta poate fi extinsă și la luarea măsurilor preventive, ex. protecția de către polițiști pentru martori sau alte persoane care au fost amenințate, protecția persoanelor care sunt în secții de poliție sau instituții publice, chiar și protecția vieții bolnavilor mintali care prezintă semne de sinucidere.

Obligația de a lua măsuri preventive nu înseamnă că trebuie luate în toate cazurile, statul nu este obligat să protejeze pe oricine în orice timp, doar în aceleași situații când statul are informații că viața unei persoane este în pericol sau în situația când statul exercită un control asupra unei persoane cum este cazul persoanei condamnate. Obligația statului de a proteja viața poate intra câteodată în conflict cu alte drepturi. În cazul condamnaților care sunt în greva foamei, statul are obligația să îi hrănească cu forța ca să salveze viețile lor. Aceasta acțiune a statului poate intra în conflict cu dreptul la integritate psihică pentru că sunt hrănite împotriva voinței lor și dreptul de a proteja viața persoanelor care sunt în custodia sa. Curtea a arătat că în această situație, hrănirea cu forța unui condamnat este permisă pentru evitarea consecințelor grave pentru sănătate.

În situația în care este clar că persoanele condamnate vor muri din cauza foamei atunci statul trebuie să-i hrănească cu forța. Obligația statului de a proteja viața este diferită în cazul eutanasiei și avortului. În prezent nu este consensus în Uniunea Europeană în privința dreptului de viață și eutanasiei cerută de pacient. Condițiile privind eutanasia sunt determinate de fiecare stat. În Anglia legea prevede că adulții care nu sunt bolnavi mintali pot refuza prelungirea vieții sau refuzarea tratamentului medical. Legea recunoaște fiecărei persoane libertatea de decizie în privința tratamentului medical, cu toate că aceste decizii pot părea nerezonabile, în această situație dreptul individului trebuie să fie compatibil cu dreptul de autodeterminare a individului. Cu toate acestea refuzul de prelungire a vieții și refuzul de tratament medical nu înseamnă că eutanasia este acceptată în Anglia. Camera Lorzilor și Comitetul Etic Medical au exprimat ideea că luarea vieții de către societate trebuie interzisă. Consiliul Europei a recomandat statelor membre ca să ia măsuri pentru protecția vieții și în cazul persoanelor care suferă de boli incurabile, acesta menționează că dreptului individului de a lua viața nu este la fel de justificat și legal cu dreptul de a muri din mâna unei alte persoane. Nu va exista violarea art.2 dacă un stat membru interzice eutanasia nici nu ar încălca art.2 dacă un stat membru nu interzice eutanasia.

Art.2 alin.1 prevede că oricine are dreptul la viață, dar înțelesul cuvântului „oricine”, care include și copilul nenăscut, nu a fost clarificat. Avortul este reglement de legea națională

a fiecărui stat membru. A fost susținută opinia că avortul în scop terapeutic este permis, și nu violează art.2, chiar dacă „oricine” include și fătul, dreptul la viață a mamei are prioritate.

Art.3 sancționează dreptul la integritatea persoanei. Potrivit alin.1 orice persoană are dreptul la integritate fizică și mentală¹³. Alin.2 prevede că în medicină și biologie trebuie respectate îndeosebi:

- consimțământul liber și explicit, conform modalităților definite de lege;
- interzicerea practicilor eugenezice, în special a celor ce au ca scop selecționarea persoanelor;
- interzicerea de a face din corpul uman și din părțile lui o sursă de profit;
- interzicerea clonării reproductive a ființelor umane.

Principiile din art.3 din Cartă sunt incluse în Convenția Drepturile Omului și Biomedicina adoptată de Consiliul Europei¹⁴.

Carta drepturilor fundamentale primul instrument internațional care în mod specific interzice practicile eugenezice. Practicile precum sterilizarea forțată, însărcinarea împotriva voinței persoanei, avortul provocat, căsătoria forțată din motive etnice, sunt considerate și crime împotriva umanității prevăzute de Statutul Curții Penale Internaționale.

Folosirea în scop medical și științific al corpului uman și părților sale pentru câștig este o problemă delicată în bioetică. Câștigul din corpul uman și a părților sale este interzis din Convenția Europeană de Biomedicină și de către Convenția pentru Genomul Uman și Drepturile Omului a Organizației Națiunilor Unite. Aceste standarde internaționale interzic vânzarea organelor și țesuturilor de la persoana de care a fost luată sau de la un terț.

Este legal pentru spital și doctorii ca să fie plătit pentru diferite servicii cum ar fi testarea, pasteurizarea, fracționarea, curățarea efectuate pe organe sau țesuturi umane. Întrebarea dacă acordarea brevetelor biomedicale poate încălca aceste reguli trebuie luată în considerare. Directiva 98/44 în legătura cu protejarea invențiilor în biomedicină interzic brevetarea invențiilor în corpul uman în orice etapă de formare¹⁵.

Interzicerea clonării umane este interzis în mod expres de Cartă pentru că stă la baza violării integrității persoanei. Această violare nu poate fi acoperită de acordul persoanei de a fi clonată. Ca dispută a drepturilor omului, clonarea este un domeiu nou. Până nu de mult clonarea întreagă a persoanei umane era considerată din punct de vedere tehnic aproape imposibilă. Clonarea celulelor și țesuturilor individuale în scop terapeutic este în mod general acceptat ca o valoroasă tehnică biomedicală, dar este mai puțin consensus în acceptarea clonării individului. Legea europeană interzice abuzarea cu embrioni umani, incluzând crearea în scopuri de cercetare, în același timp folosirea embrionilor în scop terapeutic este permis în câteva state membre.

În anul 2000 Parlamentul European a adoptat o rezoluție numită interzicerea universală a clonării ființelor umane. Art.4 sancționează că nimeni nu poate fi supus torturii și nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante. Carta în art.4 interzice tortura și aplicarea tratamentelor inumane sau degradante, reluând prevederile art.3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Considerată a fi una dintre valorile fundamentale ale

¹³ Viorel Marcu, Nicoleta Diaconu, Instrumente Juridice Fundamentale ale Uniunii Europene, Editura Lumina Lex, București, 2003, p.486.

¹⁴ <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/html/164.htm>.

¹⁵ Directive 98/44/EC of the European Parliament and of the Council of 6 July 1998 on the legal protection of biotechnological inventions.

oricărei societăți democratice, această garanție reprezintă un drept intangibil¹⁶. Art.4 prevede unul dintre drepturile fundamentale protejând astfel demnitatea umană. Nu se poate deroga din acest drept în timp de război sau stare de urgență sau chiar și în lupta împotriva terorismului. Art.4 interzice: pedepsele corporale, folosirea tehnicilor de interogare care violează integritatea psihică, stresul și tehnicile dure, lăsarea fără somn, mâncare și apă o perioadă îndelungată. În contextual actual al luptei împotriva terorismului, multe state membre și non-membre UE au eșuat să mențină promisiunea să interzică tortura și tratamentele inumane și degradante. După 11 septembrie 2001, multe state au adoptat legi care pot facilita acte de tortură. Natura absolută a interzicerii torturii a fost pus la îndoială, datorită faptului că anumite state nu manifestă voința să potrivească cel mai fundamental drept dintre drepturile omului cu măsurile împotriva terorismului.

Obligația de protecție împotriva torturii și tratamentelor inumane și degradante este atât de puternică, încât statele sunt obligate să interzică nu numai săvârșirea de astfel de acte de agenții lor, dar trebuie să interzică returnarea sau deportarea persoanelor în țările unde tortura este practică. Art.4 acoperă trei categorii de interziceri: 1) tortura; 2) pedeapsa sau tratament inuman; 3) pedeapsa sau tratament degradant. În fiecare caz tratamentul trebuie să atingă un nivel minim de severitate. Nivelul minim depinde de circumstanțe precum: sexul, vârsta, starea de sănătate a victimei. Distincția dintre cele trei categorii depinde de intensitatea tratamentului.

Acest articol este îndreptat împotriva statelor membre, agențiilor și altor persoane care depind de ei. Statele sunt responsabile ex.pentru violul comis de soldați datorită măsurilor inadecvate luate pentru prevenirea ei sau neaplicarea sancțiunilor disciplinare după viol. Responsabilitatea statului este recunoscută și pentru actele comise de persoanele private în situația când acționează sub autoritatea lui.

Nu există o acceptare unanimă pentru definirea torturii. Ea fost definită în mod general ca tratamentul intenționat inuman care cauzează suferințe grave sau inumane fie fizică ori mentală. Suferința trebuie să fie provocată în mod intenționat, sunt incluse suferințele provocate în scopul: obținerii de informații, confesiuni, aplicarea de pedepse care este similară cu bătaia, or violul.

Pot fi considerate victime a torturii și persoanele lăsate fără apă, mâncare, somn sau lipsite de îngrijiri medicale. Ca și tortura, tratamentele inumane trebuie să atingă un nivel de suferință. Diferența majoră dintre acestea este intensitatea suferințelor.

Tratamentul degradant se realizează prin acte umiltoare. Trebuie să trezească în victimă senzația de frică, agonie prin înfrângerea fizică sau psihică. Umilirea trebuie să atingă un anumit nivel. Nivelul de suferință trebuie corelat cu circumstanțele fiecărui caz. Ex. pedepsele corporale aplicate în școală constituie pedeapsă degradantă, pedepsele corporale aplicate de părinții sau îngrijitorii copiilor.

Art.5 Nimeni nu poate fi ținut în sclavie sau servitute. Nimeni nu poate fi constrâns să presteze o muncă forțată sau obligatorie. Este interzis traficul cu ființe umane.

Art.5 alin.1 și alin.2 corespund cu art.4 alin1. și alin 2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Prevederile din Cartă au aceeași sens și scop ca și în CEDO, în virtutea art.52 alin.3 din Cartă în mod constant nici o limitare nu poate afecta prevederile prevăzute în paragraful 1.

¹⁶ Ion Gâlea, Mihaela Agustina Dumitrașcu, ș.a., Tratatul instituind o Constituție pentru Europa, Editura All Beck, București, 2005, p.113.

Munca forțată sau obligatorie prevăzută în paragraful.2 trebui înțeleasă în lumina prevăzută de art.4 alin.3 din CEDO, în scopul acestui articol conceptul de „muncă forțată sau obligatorie nu trebuie să includă:

a) orice muncă impusă în mod normal unei persoane supuse detenției în condițiile prevăzute de art. 5 din prezenta Convenție sau în timpul în care se află în libertate condiționată;

b) orice serviciu cu caracter militar sau, în cazul celor care refuză să satisfacă serviciul militar din motive de conștiință, în țările în care acest lucru este recunoscut ca legitim, un alt serviciu în locul serviciului militar obligatoriu;

c) orice serviciu impus în situații de criză sau de calamități care amenință viața sau bunăstarea comunității;

d) orice muncă sau serviciu care face parte din obligațiile civile normale.

Paragraful 3 își are originea direct în demnitatea umană și ține cont de dezvoltarea recentă a crimei organizate, munca ilegală și exploatarea sexuală. Anexa Convenției Europol conține următoarea definiție care se referă la traficele în scopul exploatării sexuale: traficul persoanelor umane înseamnă lipsirea libertății în mod ilegal prin folosirea violenței, abuzul de autoritate în scopul practicării prostituției, forme ale exploatării sexuale sunt și constrângerea minorilor și a copiilor abandonati¹⁷.

Interzicerea sclaviei este universală și absolută. Acesta a fost subiectul a numeroaselor lucrări elaborate de Organizația Națiunilor Unite și de Organizația Internațională a Muncii și a fost inclusă în toate documentele de protecția demnității umane.

Semnificația naturii absolute înseamnă că de la interzicerea sclaviei nu se poate deroga nici în timp de război și stare de urgență. Termenul de sclavie are aceeași însemnătate care reiese din Convenția privind sclavia din anul 1926. Toate cele 27 de state membre UE au ratificat această Convenție. Sclavie înseamnă exercitarea drepturilor de proprietate asupra unei persoane. Servitutea este o formă particulară a sclaviei, se distinge de aceasta nu atât prin natura ei, cât și prin nivelul aservirii. Servitute înseamnă obligația de a furniza anumite servicii, de a trai pe proprietatea altuia și imposibilitatea de a-ți schimba condiția. Ea reprezintă o formă gravă a negării libertății. Traficul ființelor umane este o formă a crimei organizate care este greu de depistat. El include amenințarea, actele frauduloase care se abuzează de persoanele vulnerabile în scopul exploatării sexuale în special a femeilor și a copiilor. Traficul ființelor umane este văzut ca o amenințare a securității și a libertății Uniunii. Ca răspuns la această amenințare, Consiliul European a adoptat o decizie cadru în anul 2004, în care cere tuturor statelor membre să pedepsească traficul ființelor umane.

CONCLUZII

Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu prevede în mod direct protecția demnității, dar o protejează în mod indirect prin prevederea dreptului la viață (art.2), interzicerea torturii(art.3), interzicerea sclaviei și a muncii forțate(art.4) dreptul la imagine, integritatea morală a persoanei, libertatea sexuală, prin intermediul protecției vieții private(art.8), interzicerea discriminării(art.14). La 26 iunie 2000, Comitetul de miniștri al Consiliului European a adoptat Protocolul nr.12 care interzice toate formele de

¹⁷ Convenția Europol adoptată prin Actul Consiliului din 26 iulie 1995 (Jurnalul Oficial a Uniunii Europene C316/27.11.1995).

discriminare. Potrivit art.1, exercitarea drepturilor prevăzute în legea națională a fiecărui stat contractant este protejată de la orice discriminare care se bazează pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinie politică sau orice opinie, origină națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice situație, și nici o persoană nu poate face obiectul discriminării din partea administrației publice, dacă are la bază unul dintre motivele menționate în acest articol 18. Din 47 de state membre ale Consiliului Europei, Protocolul nr.12, a fost ratificat doar de 18 state, și semnat de 19 state. Pentru a asigura o protecție mai mare a demnității la nivel european este de dorit ca acesta să fie ratificat de toate statele membre ale Consiliului Europei. Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona la 1 decembrie 2009 se oferă soluția legală ca Uniunea Europeană să adere la CEDO. Dacă UE va adera la CEDO înseamnă că demnității umane i se va oferi o protecție din două trepte: Curtea Europeană de Justiție și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, unde ultimul cuvânt, cel decisiv o să-l aibă Curtea Europeană a Drepturilor Omului pentru că potrivit art.53 alin.3 din Carta Drepturilor Fundamentale este prevăzută respectarea Hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului.

BIBLIOGRAFIE

- David Resnik, *Embryonic stem cell patents and human dignity*, Health Care Analysis Journal, Editura Springer Netherlands, Volume 15, Number 3, 2007
- Flore Pop, Sergiu Gherghina, George Jiglău, *Uniunea Europeană: Drept, Instituții și politici comunitare*, Editura Argonaut, 2009.
- Ioan Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale în dreptul român și dreptul comparat*, Editura C.H.Beck, București, 2006.
- Ion Gâlea, Mihaela Agustina Dumitrașcu., *Tratatul instituind o Constituție pentru Europa*, Editura All Beck, București, 2005.
- Marin Voicu, *Politicile Comunitare în Constituția Uniunii Europene*, Editura Lumina lex, București, 2005.
- Mihail Udriou, Ovidiu Predescu, *Convenția europeană a drepturilor omului și procesul penal român*, Editura C.H. Beck, București, 2008.
- Nicoleta Diaconu, *Dreptul Uniunii Europene*, Editura Lumina Lex, București, 2008.
- Paul Craig, Grainne de Burca. *Dreptul Uniunii Europene. Comentarii, jurisprudență și doctrină*. Editura Hamangiu, Cluj-Napoca, 2009.
- Pierre Bouzat, Jean Pinatel, *Traite de droit penal et de criminologie*, Librairie Dalloz, Paris, 1963.
- Sergiu Gherghina, George Jiglău, *Tratatul de la Lisabona: UE Către Reforma Instituțională*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 2008.
- Viorel Marcu, Nicoleta Diaconu, *Instrumentele Juridice Fundamentale ale Uniunii Europene*, Editura Lumina Lex, București, 2003.
- Zoltan Horvath, *Handbook on the European Union*, Editura Hvg-Orac, Budapest, 2007.
- Directive 98/44/EC of the European Parliament and of the Council of 6 July 1998 on the legal protection of biotechnological inventions.
<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/html/164.htm>
<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=177&CM=8&DF=17/10/2010&CL=ENG>